

## การพยาบาลผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม และมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) : กรณีศึกษา 2 ราย

### Nursing Care of End Stage Renal Disease with chronic hepatitis B Patients undergoing Hemodialysis: 2 Case Studies.

(Received: January 18,2024 ; Revised: February 3,2024 ; Accepted: February 10,2024)

ณัฐพร ทองดี<sup>1</sup>

Nattaporn Thongdee<sup>1</sup>

#### บทคัดย่อ

การศึกษานี้เป็นกรณีศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวทางการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) กรณีศึกษาผู้ป่วย 2 ราย โดยศึกษาในผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ดำเนินการศึกษาและวางแผนการพยาบาลผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษานในโรงพยาบาลสกลนคร ระหว่างปีงบประมาณ 2565 ถึง 2566 โดยทำการศึกษาจากประวัติและเวชระเบียนผู้ป่วย การรักษายาบาลที่ได้รับ เครื่องมือที่ใช้รวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 1) การสังเกตสัมภาษณ์ผู้ป่วยและญาติ 2) แบบบันทึกการพยาบาล และ 3) แบบบันทึกทางการพยาบาลของโรงพยาบาลสกลนคร กำหนดข้อวินิจฉัยการพยาบาลโดยใช้แนวคิดแบบแผนสุขภาพของของกอร์ดอน และแนวทางการวางแผนจำหน่าย DMETHOD มาวางแผนปฏิบัติการพยาบาลตามข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล สรุปและประเมินผลลัพธ์ทางการพยาบาล

ผลการศึกษา : กรณีศึกษาที่ 1 ผู้ป่วยชายไทย อายุ 36 ปี ไม่มีประวัติโรคประจำตัว มาโรงพยาบาลสกลนครในช่วงเดือนกันยายน 2565 ด้วยอาการมีแผลที่เท้า ติดเชื้อ ตรวจพบไวรัสตับอักเสบบีและไตวายระยะสุดท้ายได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ขณะทันตรักษาดูได้รับการรักษาตามแผนการรักษาของแพทย์ และให้การรักษาดูด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ต่อเนื่อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร มีการประเมินและให้การพยาบาลจากภาวะแทรกซ้อนติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีตามแผนการรักษาของแพทย์และแผนการพยาบาล กรณีศึกษาที่ 2 ผู้ป่วยชายไทย อายุ 42 ปี ไม่มีประวัติโรคประจำตัว แพทย์ที่โรงพยาบาลชุมชนวินิจฉัยเป็นโรคความดันโลหิตสูงก่อนส่งตัวมารักษาต่อโรงพยาบาลสกลนครในช่วงเดือนกันยายน 2566 ส่งตัวมาด้วยถ่ายเหลวเป็นน้ำมากกว่า 10 ครั้ง อาเจียนเป็นเศษอาหารมากกว่า 10 ครั้ง ตรวจพบไวรัสตับอักเสบบีและไตวายระยะสุดท้ายได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ขณะทันตรักษาดูได้รับการรักษาตามแผนการรักษาของแพทย์ และให้การรักษาดูด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมต่อเนื่อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร ประเมินและให้การพยาบาลไม่มีภาวะแทรกซ้อนใดๆ

**คำสำคัญ :** ผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้าย,การฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม,การติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี

#### ABSTRACT

This study was case study aimed to study nursing guidelines for patients with chronic kidney disease receiving hemodialysis. and were infected with the hepatitis B virus (Hepatitis B). Case study of 2 patients. Study in patients with chronic kidney disease who received hemodialysis and were infected with the hepatitis B virus (Hepatitis B). Conducted a study and nursing plan for patients admitted to the hospital. Sakon Nakhon Nurse Between fiscal years 2022 and 2023, the study was based on patient history and medical records. Medical treatment received The tools used to collect data consisted of 1) observation and interview with patients and relatives, 2) nursing record form, and 3) nursing record form of Sakon Nakhon Hospital. Formulate nursing diagnosis using Gordon's Health Model concept. and DMETHOD discharge planning guidelines to plan nursing action according to nursing diagnosis. Summarize and evaluate nursing results.

<sup>1</sup> พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ กลุ่มการพยาบาลงานรักษาพิเศษ โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร

Study results : Case study 1 Thai male patient, age 36 years, has no history of underlying disease. Came to Sakon Nakhon Hospital in September 2022 with symptoms of foot ulcers, infection, tested positive for hepatitis B and end-stage kidney failure and received hemodialysis using a hemodialysis machine. While recovering, he received treatment according to the doctor's treatment plan. and provide continuous hemodialysis treatment 2 times/week at Sakon Nakhon Hospital Center Evaluating and providing nursing care for complications of hepatitis B infection. According to the doctor's treatment plan and nursing plan. case study 2, a Thai male patient, age 42 years, with no history of congenital disease. Doctors at the community hospital diagnosed him with high blood pressure before sending him for treatment to Sakon Nakhon Hospital in September 2023. He came with watery diarrhea more than 10 times, vomiting food scraps more than 10 times, and hepatitis B virus was detected. and end-stage kidney failure received hemodialysis using a hemodialysis machine. While recovering, he received treatment according to the doctor's treatment plan. and provide continuous hemodialysis treatment 2 times/week at Sakon Nakhon Hospital Center Evaluated and provided nursing care without any complications.

**Keywords :** patients with end-stage renal disease, hemodialysis, hepatitis B virus infection

## บทนำ

โรคไตเรื้อรัง (Chronic Kidney Disease: CKD) เป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญโลกและของประเทศไทย เนื่องจากมีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีอุบัติการณ์การเกิดโรคสูงขึ้นทุกปี มีระยะเวลาการดำเนินโรคนาน เสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรคหัวใจและหลอดเลือดซึ่งเป็นสาเหตุหลักของการเสียชีวิต ข้อมูลและสถิติจากสมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย มีผู้ป่วยที่ได้รับการบำบัดทดแทนไต จำนวนมากถึง 24,221 คน และมีจำนวนเพิ่มขึ้นปีละ 1,000-2,000 ราย จากสถิติตั้งแต่ปี 2559 – 2563 พบว่าจำนวนของผู้ป่วยไตวายเรื้อรังที่ลงทะเบียนของสมาคมโรคไต มีจำนวน 100,970, 114,271, 128,987, 151,343 และ 170,774 ตามลำดับ โดยจำนวนดังกล่าวนี้ได้รับการรักษา ด้วยวิธี Hemodialysis, Peritoneal dialysis และ Kidney Transplantation จากสถิติพบว่า การรักษาด้วยวิธี Hemodialysis มีผู้เข้ารับการรักษาเป็นจำนวน 72,622, 84,910, 97,265, 114,262 และ 129,724 ตามลำดับ<sup>1</sup> โดยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม (hemodialysis) เป็นการขจัดของเสียและน้ำออกจากเลือด โดยเลือดจะออกจากตัวผู้ป่วย ทางเส้นเลือดดำแล้วผ่านตัวกรองซึ่งในตัวกรอง จะมีเยื่อเยื่อที่จะช่วยกรองของเสียและน้ำด้วยกลไกการแพร่จากเลือด เมื่อเลือดผ่านตัวกรอง แล้วจะกลายเป็น

เลือดดีและกลับสู่ร่างกาย โดยกระบวนการทั้งหมดนี้ จะถูกควบคุม โดยเครื่องไตเทียม (hemodialysis machine) ที่ปัจจุบัน มีระบบควบคุมความปลอดภัยในระดับสูง การฟอกเลือดแต่ละครั้ง ต้องใช้เวลา 4 ชม. และต้องทำการฟอกเลือด อย่างน้อยสัปดาห์ละ 2-3 ครั้ง

ไวรัสตับอักเสบบีเป็น hepatotropic virus ชนิดเดียวที่เป็น DNA virus ในจีโนมของไวรัสตับ อักเสบบีประกอบไปด้วย 4 ส่วนประกอบของยีน (gene component) ได้แก่ S, C, P และ X gene เมื่อมีการถอดรหัสจากแต่ละ open reading frame จะส่งผลให้เกิดผลผลิตจากแต่ละยีน (gene) ของไวรัสตับอักเสบบี ไวรัสตับอักเสบบีติดต่อทางเลือดและสารคัดหลั่งเป็นหลัก (blood borne) โดยช่องทางการแพร่ ที่สำคัญ ได้แก่ 1. การติดเชื้อจากแม่สู่ลูก (perinatal หรือ vertical transmission) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่เกิดการคลอดจากการที่ทารกสัมผัสเลือดมารดาระหว่างคลอด 2. การติดเชื้อจากการได้รับเลือดและผลิตภัณฑ์ ของเลือด (transfusion of blood and blood component) 3. การติดเชื้อผ่านทางผิวหนังที่เป็นแผลเมื่อ สัมผัสกับเลือดหรือสารคัดหลั่งของผู้ป่วย (percutaneous transmission) เช่น จากการใช้เข็มฉีดยาสีเทาผิดร่วมกัน หรือ ใช้เข็มสำหรับการสัก การเจาะร่างกายร่วมกับผู้ที่เป็โรค รวมถึง needlestick injury ในบุคลากรทางการแพทย์เป็นต้น 4. การมีเพศสัมพันธ์

กับผู้ติดเชื้อ (sexual transmission) การติดเชื้อแบบที่ 2, 3 และ 4 อาจรวมเรียกว่าเป็นการติดเชื้อแบบ “horizontal transmission” ไวรัสตับอักเสบบีไม่ติดต่อทางการรับ ประทานอาหารหรือน้ำที่ปนเปื้อนเชื้อ แต่การดำเนินโรคของไวรัสตับอักเสบบีค่อนข้างหลากหลาย การให้การวินิจฉัย ติดตามอาการและพิจารณาให้การรักษาในช่วงเวลาที่เหมาะสมจะทำให้สามารถลดการเกิดตับวาย ตับแข็ง และมะเร็งตับ ซึ่งล้วนเป็นการเจ็บป่วยที่ต้องใช้ทรัพยากรในการรักษาสูงและมีอัตราการเสียชีวิตสูง<sup>2</sup> จากสถิติการให้บริการผู้ป่วยในโรงพยาบาล สกลนคร ในปี 2563-2565 มีผู้ป่วยโรคไตวายระยะสุดท้ายที่มีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) เข้ารับบริการรักษาพยาบาลในหน่วยไตเทียมจำนวน 15, 21 และ 28 ราย ตามลำดับ จะเห็นได้ว่าจำนวนผู้ป่วยมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นทุกปี ซึ่งการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมเป็นการรักษาโรคไตวายเรื้อรัง ที่อาจเกิดภาวะแทรกซ้อนได้ เพื่อการรักษาที่มีประสิทธิภาพและสามารถช่วยให้ผู้ป่วยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ดังนั้น พยาบาลไตเทียมจึงเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการดูแลรักษาผู้ป่วยที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมตามมาตรฐานอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนรวมถึงการดูแลแบบองค์รวมทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและจิตวิญญาณ การที่พยาบาลไตเทียมมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และทักษะในการดูแล มีการศึกษาหาความรู้ฝึกฝนพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองอยู่เสมอ ทำให้สามารถให้การพยาบาลได้อย่างครอบคลุม ผู้ศึกษาในฐานะพยาบาลไตเทียมที่ให้การพยาบาลผู้ป่วยโรคไตที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ในหน่วยไตเทียมโรงพยาบาลสกลนคร จึงสนใจศึกษากรณีเปรียบเทียบการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) จำนวน 2 รายโดย 1 รายมีภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี ส่วนอีก 1 รายไม่มีภาวะแทรกซ้อน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาแนวปฏิบัติทางการ

พยาบาลและวางแผนการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยที่ติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ทั้งที่มีภาวะแทรกซ้อน และไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

### วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ในรายที่มีภาวะแทรกซ้อน และไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี

2. เพื่อนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ในรายที่มีภาวะแทรกซ้อน และไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี ให้มีประสิทธิภาพมาก

### วิธีการศึกษา

ศึกษาผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังระยะสุดท้ายที่มารับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) : ที่มารับบริการในหน่วยไตเทียม โรงพยาบาลสกลนคร ดำเนินการศึกษาช่วงในช่วงเดือน กันยายน 2565 - เดือน ตุลาคม 2566 ทำการศึกษาประวัติผู้ป่วย การรักษาพยาบาล เครื่องมือที่ใช้ในรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1) การสังเกตสัมภาษณ์ผู้ป่วยและญาติ 2) แบบบันทึกการพยาบาล และ 3) แบบบันทึกทางการพยาบาลของโรงพยาบาลสกลนคร โดยมีขั้นตอนการศึกษา ดังนี้

1. ดำเนินการขอจริยธรรมจากสำนักงานจริยธรรมในคน โรงพยาบาลสกลนคร

2. คัดเลือกกรณีศึกษาจากผู้รับบริการ ที่เป็นผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมที่มีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) โรงพยาบาลสกลนครในช่วงเดือน กันยายน 2565 - ตุลาคม 2566 และรักษาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน

3. บันทึกเสนอผู้อำนวยการโรงพยาบาล  
สกลนครในการเข้าถึงข้อมูลผู้ป่วย

4. ศึกษาตำรา ค้นคว้าเอกสาร ทบทวน  
ความรู้ บทความ งานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

5. นำเนื้อหาข้อมูลของกรณีศึกษา ทั้ง ๒ ราย  
นำมาเปรียบเทียบกับแนวคิดการพยาบาลแบบนำ  
แนวคิดการพยาบาลแบบแผนสุขภาพของของกอร์  
ดอน และแนวทางการวางแผนจำหน่าย DMETHOD

6. จัดทำเอกสารให้ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นพยาบาล  
ผู้ปฏิบัติการพยาบาลขั้นสูง (APN) สาขาการพยาบาล  
ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ อายุรแพทย์โรคไตตรวจสอบ  
ความตรงเชิงเนื้อหา

7. นำข้อเสนอแนะ ตามคำชี้แนะ มาปรับปรุง  
แก้ไข

8. สรุป อภิปรายผลกรณีศึกษา

9. จัดทำรูปเล่ม และเผยแพร่ผลงาน  
กรณีศึกษา

### จริยธรรมในการศึกษา

ได้ดำเนินการขอจริยธรรมในการวิจัยในมนุษย์ใน  
การขอใช้ข้อมูลผู้ป่วยต่อคณะกรรมการวิจัยในมนุษย์  
โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร เลขที่โครงการวิจัย  
SKNHREC No.105/2566 โดยผ่านการรับรอง  
พิจารณาจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์ ลงวันที่ 26  
ธันวาคม 2566

### ผลการศึกษา

**กรณีศึกษาที่ 1** ผู้ป่วยชายไทยอายุ 36 ปี ไม่  
มีประวัติโรคประจำตัว มาโรงพยาบาลสกลนคร  
ในช่วงเดือนกันยายน 2565 ด้วยอาการมีแผล ที่เท้า  
ติดเชื้อ ตรวจพบไวรัสตับอักเสบบีและไตวายระยะ  
สุดท้ายได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม *การ*  
*วินิจฉัยแรกเริ่ม*

cellulitis left foot with Sepsis

*การตรวจร่างกาย* General appearance :  
รู้สึกตัวดี ถามตอบรู้เรื่อง อ่อนเพลียมาก HEENT :  
ซีด ตัวเหลือง ตาเหลือง ตามองเห็นชัดเจน หูได้ยิน  
ชัดเจน รับประทานอาหารได้น้อย ท้องเสีย มี Neck

vein engorge บวมกดบวม 2+ Heart : Normal  
S1S2 อัตราการเต้นของหัวใจปกติ Lungs : mild  
Crepitation both Lungs Abdomen : shifting  
dullness positive มี ascites Liver 2 finger-  
breadths Hepatosplenomegaly Extremity: left  
Les warm and swelling. แขนสองข้างปกติ  
Urogenital : ปัสสาวะออกน้อย Neuro-signs :  
E4V5M6 On Double-lumen catheter in the  
right femoral vein

*สัญญาณชีพแรกเริ่ม* อุณหภูมิ 39.2 องศา  
เซลเซียส ชีพจร 118 ครั้ง/ นาที อัตราการหายใจ 22  
ครั้ง/นาทีความดันโลหิต 110/ 70 มิลลิเมตรปรอท

*การวินิจฉัยโรค* End stage renal disease

*ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการก่อนฟอก*  
*เลือด* BUN 118 mg/dl Cr 13.39 mg/dl eGFR 4  
mL/min/1.7 Na 134 mmol/L K 4.5 mmol/L Cl  
105 mmol/L CO2 15 mmol/L PT 19.90 sec  
PTT 30.20 sec Hct 15 % Hb 5.3 g/dl HBsAg  
positive *Ultrasound abdomen* -both kidneys  
have normal size,Suggest liver cirrhosis,portal  
hypertension splenomegaly about 16.3 cm,  
parenchymatous change of both  
kidneys,minimal ascitis แผนการรักษาของแพทย์  
ขณะที่นอนรักษาตัว ให้ยาปฏิชีวนะ,สารน้ำทาง  
หลอดเลือดดำ,ยาเพิ่มต่างในร่างกาย, ยาขับปัสสาวะ,  
ได้รับเลือด,ได้รับยาต้านไวรัสLamivudine และ  
ได้รับการรักษาตามแผนการรักษาของแพทย์ รวมทั้ง  
ให้การรักษาด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม  
ต่อเนื่อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร

**กรณีศึกษาที่ 2** ผู้ป่วยชายไทยอายุ 42 ปี ไม่  
มีประวัติโรคประจำตัว แพทย์ที่โรงพยาบาลชุมชน  
วินิจฉัยเป็นโรคความดันโลหิตสูงก่อนส่งตัวมารักษา  
ต่อโรงพยาบาลสกลนคร ในช่วงเดือนกันยายน 2566  
ด้วยอาการถ่ายเหลวเป็นน้ำมากกว่า 10 ครั้ง  
อาเจียนเป็นเศษอาหารมากกว่า 10 ครั้ง ตรวจพบ  
ไวรัสตับอักเสบบีและไตวายระยะสุดท้ายได้รับการ  
ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม

สัญญาณชีพแรกพบ อุณหภูมิ 39.2 องศาเซลเซียส ชีพจร 118 ครั้ง/ นาที อัตราการหายใจ 22 ครั้ง/นาที ความดันโลหิต 110/ 70 มิลลิเมตรปรอท

ผลการตรวจทางห้องปฏิบัติการก่อนฟอกเลือด BUN 127 mg/dl Cr 21.52 mg/dl eGFR 2 mL/min/1.7 Na 137 mmol/L K 5.1 mmol/L Cl 106 mmol/L CO2 13 mmol/L Hct 28 % Hb 9.7 g/dl HBsAg positive *Ultrasound abdomen* both kidneys have small size right kidney is measured about 7.3x3.6x3.9 cm. left kidney is measured about 7.7 x 3.2 x 3.1 cm., moderate ascities

การตรวจร่างกาย General appearance : รู้สึกตัวดี ถามตอบรู้เรื่อง อ่อนเพลีย HEENT : ไม่ซีด ตามมองเห็นชัดเจน หูได้ยินชัดเจน รับประทานอาหารได้น้อย ท้องเสีย อาเจียน No Neck vein engorge ไม่บวม Heart : Normal S1S2 อัตราการเต้นของหัวใจปกติ Lungs : Clear both Lungs อัตราการหายใจปกติ Abdomen : shifting

#### ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล

| ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล                  | กรณีศึกษา รายที่ 1                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | กรณีศึกษา รายที่ 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.ระยะก่อนการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม  | 1. มีของเสียดังในร่างกายเนื่องจากไตเสียหายที่<br>2. มีภาวะไม่สมดุลของสารน้ำและอิเล็กโทรไลต์ในร่างกายเนื่องจากไตเสียหายที่<br>3. มีภาวะน้ำเกินเนื่องจากไตเสียหายที่<br>4. ไข้เนื่องจากมีการติดเชื้อในร่างกาย                                                                                                                                                                                                                                                                   | 1. มีของเสียดังในร่างกายเนื่องจาก ไตเสียหายที่<br>2. มีภาวะไม่สมดุลของสารน้ำและอิเล็กโทรไลต์ในร่างกายเนื่องจากไตเสียหายที่<br>3. ไข้เนื่องจากมีการติดเชื้อในร่างกาย<br>4. เสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนเนื่องจากมีความดันโลหิตสูง                                                                                                                                                                                                    |
| 2. ระยะระหว่างฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม | 1. เสี่ยงต่อการสูญเสียสภาพลักษณะ คุณค่าของตนเองเนื่องจากภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม<br>2. ผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลเกี่ยวกับพยาธิสภาพของโรคไตวายเรื้อรังและ ไวรส์ตับอักเสบบี รวมถึงแนวทางการรักษา<br>การปฏิบัติตัว ขณะเจ็บป่วย<br>3. ความทนต่อกิจกรรมลดลงเนื่องจากภาวะซีด<br>4. เสี่ยงต่อภาวะพร่องโภชนาการ เนื่องจากเบื่ออาหาร<br>5. เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เช่น ความดันโลหิตต่ำ, Cramp, Arrhythmia, ความดันโลหิตสูง | 1. เสี่ยงต่อการสูญเสียสภาพลักษณะ คุณค่าของตนเองเนื่องจากภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังต้องฟอกเลือด ด้วยเครื่องไตเทียม<br>2. ผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลเกี่ยวกับพยาธิสภาพของโรคไตวายเรื้อรังและไวรัสบีอักเสบบีรวมถึงแนวทางการรักษา การปฏิบัติตัว ขณะเจ็บป่วย<br>3. เสี่ยงต่อภาวะพร่องโภชนาการเนื่องจากเบื่ออาหาร<br>4. เสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อน ขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เช่น ความดันโลหิตต่ำ, Cramp, Arrhythmia, ความดันโลหิตสูง |
| 3. ระยะหลังการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม | 1. ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวเมื่อกลับบ้านตามหลัก D-M-E-T-H-O-D                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 1. ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวเมื่อกลับบ้านตามหลัก D-M-E-T-H-O-D                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |

dullness negative มี mild ascites No hepatosplenomegaly Extremity: การเคลื่อนไหวแขน ขาปกติ Urogenital : ปัสสาวะออกปกติ Neuro-signs : E4V5M6 On Double-lumen catheter in the right jugular vein

การวินิจฉัยโรค End stage renal disease ขณะที่นอนรักษาตัวได้รับการรักษาตามแผนการรักษาของแพทย์

การรักษา ให้ยาปฏิชีวนะ สารน้ำทางหลอดเลือดดำ, ยาเพิ่มต่างในร่างกาย, ยาลดความดันโลหิต และให้การรักษาด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมต่อเนื่อง 2 ครั้ง/สัปดาห์ ที่โรงพยาบาลศูนย์สกลนคร

การเปรียบเทียบข้อวินิจฉัยการพยาบาล  
ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการฟอกเลือด ด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B)

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล

| ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล                      | กรณีศึกษารายที่ 1                            | กรณีศึกษารายที่ 2                |
|----------------------------------------------|----------------------------------------------|----------------------------------|
| 4. ภาวะแทรกซ้อนขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม | พบภาวะแทรกซ้อน<br>ความดันโลหิตต่ำขณะฟอกเลือด | มีภาวะความดันโลหิตสูงขณะฟอกเลือด |

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลตามทฤษฎี 11 แบบแผนของ Gordon

| 11 แบบแผนของ Gordon                             | ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล                                                                                                                                                                                                                                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|-------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                 | กรณีศึกษาที่ 1                                                                                                                                                                                                                                                              | กรณีศึกษาที่ 2                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| แบบแผนที่ 1 การรับรู้และการดูแลสุขภาพ           | - มีของเสียคั่งในร่างกายเนื่องจากไตเสียหายที่<br>- ใช้เนื่องจากการติดเชื้อในร่างกาย<br>- ผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลเกี่ยวกับพยาธิสภาพของโรคและแนวทางการรักษา<br>- มีภาวะติดเชื้อเนื่องจากดื่มน้ำสกปรก<br>- ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติตัว เมื่อกลับบ้านตามหลัก<br>D-M-E-T-H-O-D | - มีของเสียคั่งในร่างกายเนื่องจากไตเสียหายที่<br>- เสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนเนื่องจาก มีความดันโลหิตสูง<br>- ผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลเกี่ยวกับพยาธิสภาพของโรค และแนวทาง การรักษา<br>- มีภาวะติดเชื้อเนื่องจากดื่มน้ำสกปรก<br>- ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติตัว เมื่อกลับบ้านตามหลัก<br>D-M-E-T-H-O-D |
| แบบแผนที่ 2 โภชนาการและการเผาผลาญสารอาหาร       | - เสี่ยงต่อภาวะพร่องโภชนาการเนื่องจากเบื่ออาหาร                                                                                                                                                                                                                             | - เสี่ยงต่อภาวะพร่องโภชนาการเนื่องจากเบื่ออาหาร                                                                                                                                                                                                                                               |
| แบบแผนที่ 3 การขับถ่าย                          | - มีภาวะไม่สมดุลของสารน้ำและ อิเล็กโทรไลต์ในร่างกายเนื่องจาก ไตเสียหายที่<br>- มีภาวะน้ำเกินเนื่องจากไตเสียหายที่                                                                                                                                                           | - มีภาวะไม่สมดุลของสารน้ำ และอิเล็กโทรไลต์ในร่างกายเนื่องจาก ไตเสียหายที่                                                                                                                                                                                                                     |
| แบบแผนที่ 4 กิจกรรมประจำวันและการออกกำลังกาย    | - ความทนต่อกิจกรรมลดลงเนื่องจากภาวะซีด                                                                                                                                                                                                                                      | - ความทนต่อกิจกรรมลดลงจากการเจ็บป่วย                                                                                                                                                                                                                                                          |
| แบบแผนที่ 5 การพักผ่อนนอนหลับ                   | - แบบแผนการนอนหลับเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกลัวไม่คุ้นเคยกับสถานที่ และสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย                                                                                                                                                                                  | - แบบแผนการนอนหลับเปลี่ยนแปลงเนื่องจากกลัว ไม่คุ้นเคยกับสถานที่และสิ่งแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย                                                                                                                                                                                                    |
| แบบแผนที่ 6 การรับรู้สติปัญญาและความน่าเชื่อถือ | ผู้ป่วยได้ยินชัดเจน สายตาไม่พร่ามัว สามารถสื่อสารได้                                                                                                                                                                                                                        | ผู้ป่วยได้ยินชัดเจน สายตา ไม่พร่ามัว สามารถสื่อสารได้                                                                                                                                                                                                                                         |
| แบบแผนที่ 7 การรู้จักตนเองและอัตมโนทัศน์        | - เสี่ยงต่อการสูญเสียภาพลักษณ์ คุณค่า ของตนเองเนื่องจากภาวะเจ็บป่วยเรื้อรัง ต้องฟอกเลือด ด้วยเครื่องไตเทียม                                                                                                                                                                 | - เสี่ยงต่อการสูญเสียภาพลักษณ์ คุณค่าของ ตนเองเนื่องจากภาวะเจ็บป่วยเรื้อรังต้องฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม                                                                                                                                                                                     |
| แบบแผนที่ 8 บทบาทและสัมพันธภาพ                  | - ผู้ป่วยเป็นหัวหน้าครอบครัวมีภรรยาและบุตรสาว 2 คน คอยให้กำลังใจ ไม่มีปัญหาในแบบแผนนี้                                                                                                                                                                                      | - ผู้ป่วยเป็นหัวหน้าครอบครัว มีบุตร 2 คน คอยให้กำลังใจ ไม่มีปัญหาในแบบแผนนี้                                                                                                                                                                                                                  |
| แบบแผนที่ 9 เพศและการเจริญพันธุ์                | - มีภาวะติดเชื้อดื่มน้ำสกปรกเฝ้าระวังการแพร่กระจายเชื้อไปสู่บุคคลอื่น                                                                                                                                                                                                       | - มีภาวะติดเชื้อดื่มน้ำสกปรกเฝ้าระวังการแพร่กระจายเชื้อ ไปสู่บุคคลอื่น                                                                                                                                                                                                                        |
| แบบแผนที่ 10 การปรับตัวและการเผชิญกับความเครียด | - ผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลจากภาวะเจ็บป่วยและขาดข้อมูลในการปฏิบัติตัวขณะเจ็บป่วย                                                                                                                                                                                              | - ผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลจากภาวะเจ็บป่วยและขาดข้อมูล ในการปฏิบัติตัวขณะเจ็บป่วย                                                                                                                                                                                                               |

## ตารางที่ 2 เปรียบเทียบข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลตามทฤษฎี 11 แบบแผนของ Gordon

| 11 แบบแผนของ Gordon    | ข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล                                       |                                                                |
|------------------------|---------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------|
|                        | กรณีศึกษาที่ 1                                                | กรณีศึกษาที่ 2                                                 |
| แบบแผนที่ 11 ความเชื่อ | นับถือศาสนาพุทธ<br>ให้ญาติและผู้ป่วยสามารถปฏิบัติตามความเชื่อ | นับถือศาสนาพุทธ<br>ให้ญาติและผู้ป่วยสามารถ ปฏิบัติตามความเชื่อ |

### การพยาบาลผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม และมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B)

จากกรณีศึกษาทั้ง 2 รายพบว่า มีข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลบางข้อมีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกันในบางข้อ เนื่องจากการพยาบาลผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรัง ที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ในรายที่มีภาวะแทรกซ้อน และไม่มีภาวะแทรกซ้อน จากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี ที่มีความแตกต่างกัน

การพยาบาลผู้ป่วยโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมจากกรณีศึกษา ทั้ง 2 ราย ในบทบาทของพยาบาลหน่วยไตเทียม พบว่ามีข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกันในส่วนของภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) จึงสามารถนำมาวางแผนการพยาบาลผู้ป่วย เป็น 3 ระยะดังนี้

1. ระยะก่อนการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม การเตรียมผู้ป่วยและญาติก่อนการรักษาด้วยการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เป็นขั้นตอนที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในกระบวนการรักษา เพราะขณะฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม ผู้ป่วยอาจเกิดภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ตามมาหลายอย่างผู้ป่วยต้องเผชิญกับภาวะคุกคามต่อชีวิต เนื่องจากทั้ง 2 กรณีศึกษามีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) ผู้ป่วยและญาติ อาจเกิดความไม่สุขสบาย วิตกกังวล ซึ่งถ้ามี การเตรียมความพร้อมทั้งทางด้านร่างกายจิตใจจะทำให้ผู้ป่วยปลอดภัยจากภาวะแทรกซ้อนต่าง ๆ ได้

2. ระยะระหว่างฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เนื่องจากผู้ป่วยทั้ง 2 กรณี มีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) การให้การพยาบาลขณะ

ฟอกเลือดจึงสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ป่วยมีความเสี่ยงตามข้อวินิจฉัย การพยาบาลที่พบดังกล่าวมาในตารางที่ 2 กิจกรรมการพยาบาลจึงต้องให้มีความครอบคลุมให้สามารถป้องกันและเฝ้าระวังความเสี่ยง ที่อาจเกิดขึ้นในขณะฟอกเลือด เพื่อป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายแก่ผู้ป่วย และทำให้เสี่ยงต่อการเสียชีวิตได้

3. ระยะหลังฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม เป็นการส่งเสริมให้ผู้ป่วยจัดการตนเอง และเพื่อให้การจัดการตนเองที่มีประสิทธิภาพ ต้องส่งเสริมการเรียนรู้และการฝึกทักษะที่จำเป็น ที่จะดำรงไว้ซึ่งความพอใจของการที่บุคคลนั้นต้องอยู่กับโรคเรื้อรังให้ได้ เนื่องจากผู้ป่วยทั้ง 2 กรณี มีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) การให้การพยาบาลระยะหลังฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมจึงสำคัญ และการให้คำแนะนำที่ครอบคลุมการปฏิบัติเพื่อให้ผู้ป่วยสามารถ จัดการตนเองได้ทั้งในด้าน 1) การรับประทานยา, การรับประทานอาหารเฉพาะโรค การมาฟอกเลือด การมาพบแพทย์ตามนัด การดูแลเส้นฟอกเลือด 2) การปรับเปลี่ยนและการสร้างพฤติกรรมบทบาทตนเองให้เหมาะสมกับภาวะการเจ็บป่วย และ 3) การจัดการด้านอารมณ์ ให้สามารถปรับตัวได้กับสภาวะการเจ็บป่วยและดำรงไว้ซึ่งการดูแลตนเองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไป

### อภิปรายผล

กรณีศึกษาผู้ป่วยทั้ง 2 รายเป็นโรคไตเรื้อรังที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียมและมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) เหมือนกัน แต่มีความแตกต่างกัน ด้านภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) การเริ่มการวางแผนการดูแลมีความแตกต่างกันในด้านการควบคุมและเฝ้าระวัง ป้องกันการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่

รุนแรงขึ้น ป้องกันการเสียชีวิต ในผู้ป่วยที่มีภาวะแทรกซ้อนจากการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบี (Hepatitis B) และการส่งเสริม ให้ผู้ป่วยมีการปรับแบบแผนการดำเนินชีวิต<sup>8</sup> ซึ่งกรณีศึกษาผู้ป่วยทั้ง 2 ราย เป็น ผู้ป่วยไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายเป็นภาวะที่ไตทำงานพร่องลง อีกทั้งผู้ป่วยมีการติดเชื้อไวรัสตับอักเสบบีร่วมด้วย มีภาวะไม่สมดุลของสารน้ำและอิเล็กโทรไลต์ในร่างกายเนื่องจากไตเสียหายที่มีภาวะน้ำเกินเนื่องจาก ไตเสียหายที่มีไข้เนื่องจากการติดเชื้อในร่างกายผู้ป่วยและญาติวิตกกังวลเกี่ยวกับพยาธิสภาพ ของโรครวมถึงแนวทางการรักษา การปฏิบัติตัว ขณะเจ็บป่วยความทนต่อกิจกรรมลดลงเนื่องจากภาวะชืด มีเสี่ยงต่อภาวะพร่องโภชนาการเนื่องจากเบื่ออาหาร ขาดความรู้เรื่องการปฏิบัติตัวเมื่อกลับบ้านตามหลัก D-M-E T-H-O-D<sup>5</sup> กรณีศึกษาที่ 1 ขณะฟอกเลือดมีความดันโลหิตต่ำ ได้รับการแก้ไขโดยการคืนน้ำและหยุดการดื่มน้ำหลังจากนั้นความดันโลหิตปกติ ส่วนกรณีศึกษาที่ 2 มี

ประวัติเป็นโรคความดันโลหิตสูง ขณะฟอกเลือดมีความดันโลหิตสูง ได้รับการแก้ไขได้รับยาลดความดันโลหิตขณะฟอกเลือดจากนั้นความดันโลหิตปกติ

พยาบาลผู้ดูแลจึงมีบทบาทสำคัญ ตั้งแต่การประเมินเพื่อคัดกรองการรักษา การมีส่วนร่วมในการวางแผนการรักษา ร่วมกับแพทย์เฉพาะทาง และวางแผนจำหน่ายเมื่อผู้ป่วยสิ้นสุดกระบวนการรักษาตลอดจนให้ข้อมูล การดูแลตนเอง แก่ผู้ป่วยและญาติให้มีความมั่นใจและสามารถกลับไปดำรงชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น ควรมีการส่งเสริมให้พยาบาลมีความรู้ความสามารถในการประเมินภาวะสุขภาพ ที่ครอบคลุม เพื่อกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาล วางแผนการดูแลและปฏิบัติการพยาบาล ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับผู้ป่วย และควรพัฒนาเป็นแนวปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพ ของโรงพยาบาล เพื่อให้พยาบาลผู้ปฏิบัติการพยาบาลใช้เป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยต่อไป<sup>7</sup>

### เอกสารอ้างอิง

1. กองระบาดวิทยา. สรุปรายงานการเฝ้าระวัง โรคประจำปี 2562 Annual Epidemiological Surveillance Report 2019. นนทบุรี: กองระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข.2562.
2. กองโรคเอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ กรมควบคุมโรค.การเปรียบเทียบการวัดความเพียงพอในการฟอกเลือดระหว่างการวัดโดยเครื่องไตเทียมประสิทธิภาพสูงแบบออนไลน์และการวัดแบบจำลองกลศาสตร์ ของยูเรีย ในผู้ป่วยโรคไตวายเรื้อรังระยะสุดท้ายที่ได้รับการฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ.มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์: กรุงเทพฯ.2564.
3. คำแนะนำการให้วัคซีนป้องกันโรคสำหรับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ (Recommended Adult and Elderly Immunization Schedule). สมาคมโรคติดต่อแห่งประเทศไทย. 2561.
4. คณะอนุกรรมการการลงทะเบียนการบำบัดทดแทนไตในประเทศไทย(TRT) สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย.ข้อมูลการบำบัดทดแทนไตในประเทศไทย พ.ศ. 2559–2562. กรุงเทพฯ: สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย; 2563.
5. คณะอนุกรรมการกำหนดแนวทางการรักษาด้วยฟอกเลือดและการกรองพลาสมา สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย. คู่มือการรักษา ด้วยฟอกเลือดและการกรองพลาสมาสำหรับ ผู้ป่วยโรคไต. กรุงเทพฯ : สมาคมโรคไตแห่งประเทศไทย; 2561.
6. แนวทางการดูแลรักษาผู้ป่วยไวรัสตับอักเสบบี และ ซี เรื้อรังในประเทศไทยปี 2558. (Thailand Practice Guideline for Management of Chronic Hapatitis B and C 2015).สมาคมโรคตับแห่งประเทศไทย. 2558.
7. ชัชวาลย์วงศ์สารีและพลตรีหญิง ดร.อรนันทาหาญยุทธ. การใช้กระบวนการพยาบาลในการดูแลผู้ป่วยไตวายระยะสุดท้ายที่ฟอกเลือดด้วยเครื่องไตเทียม. ว. พยาบาลตำรวจ 2557;6(2):220–233.
8. นงนภัทร รุ่งเนย. (2560). การประเมินสุขภาพแบบองค์รวม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). นนทบุรี: โครงการสวัสดิการวิชาการสถาบันพระบรมราชชนก.